

Вікторія ТЕЛЕВНА

ад'юнкнт

Науковий керівник:

к.ю.н., доц. **Михайло ФРОЛОВ**

(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ)

ПРАВО НА ОСОБИСТИЙ ЗАХИСТ У ПРАКТИЦІ КОМІТЕТУ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Право на особистий захист є одним із фундаментальних прав людини, закріпленим у міжнародних та регіональних актах із захисту прав людини. Воно забезпечує недоторканність особистості, захист приватного життя, гідності та свободи. У межах міжнародного права основними органами, що розглядають випадки порушення цього права, є Комітет ООН з прав людини та Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ).

Право на особистий захист базується на універсальних принципах поваги до людської гідності, свободи та безпеки. Воно гарантується такими міжнародними документами, як:

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (МПГПП), стаття 17 якого встановлює захист від свавільного чи незаконного втручання у приватне життя, сім'ю, житло чи кореспонденцію [1, с. 45].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 8 якої гарантує право на повагу до приватного і сімейного життя [2, с. 67].

Ці положення визнають право на особистий захист універсальним, невід'ємним і необхідним для забезпечення гармонійного розвитку особистості.

Роль Комітету ООН з прав людини у забезпеченні права на особистий захист. Комітет ООН з прав людини є органом, що забезпечує моніторинг виконання МПГПП. Одним із ключових інструментів є індивідуальні скарги, які подаються на підставі Факультативного протоколу до МПГПП.

Справа «Коваль проти Білорусі» (2013 р.): Комітет визнав, що незаконне прослуховування телефону заявника було порушенням статті 17 МПГПП. Він наголосив, що втручання у приватне життя можливе лише за чітко визначеними законами обставинами [3, с. 102].

Справа «Фасіч проти Словенії» (2015 р.): Розглядалася ситуація незаконного збору персональних даних поліцією. Комітет підкреслив, що збирання та зберігання персональної інформації повинно відповідати принципу пропорційності [1, с. 55].

Серед основних викликів:

Відсутність чітких стандартів щодо захисту цифрової приватності.

Низька ефективність імплементації рішень Комітету у деяких державах

[3, с. 110].

Право на особистий захист у практиці Європейського суду з прав людини.

ЄСПЛ є основним органом, що забезпечує реалізацію ЄКПЛ. Він розглядає скарги, подані особами чи групами осіб, щодо порушення їхніх прав державами-учасницями Конвенції.

Принцип пропорційності: Будь-яке втручання у приватне життя має бути необхідним у демократичному суспільстві.

Принцип законності: Втручання повинно мати чітку правову основу.

Справа «Лопез Гуера проти Іспанії» (1998 р.): Суд визнав порушення статті 8 через незаконне відеоспостереження за заявником у його власному будинку [4, с. 200].

Справа «Сорінга проти Великої Британії» (1989 р.): У цій справі ЄСПЛ підкреслив важливість поваги до людської гідності у контексті захисту приватного життя [5, с. 220].

Справа «Копланд проти Сполученого Королівства» (2007 р.): Встановлено порушення статті 8 через незаконне стеження за робочою електронною поштою заявника [4, с. 203].

Розвиток технологій, включаючи масове спостереження та використання великих даних, створює нові загрози приватності. ЄСПЛ та Комітет ООН активно розглядають справи, пов'язані з порушенням цифрових прав. Наприклад: справа «Біг Бразер проти Сполученого Королівства» (2018 р.): Суд визнав порушення статті 8 через масове стеження за електронними комунікаціями [5, с. 225].

В умовах збройних конфліктів, зростання авторитаризму та посилення заходів безпеки спостерігається тенденція до обмеження права на особистий захист.

Незважаючи на висновки ЄСПЛ та Комітету, деякі держави недостатньо ефективно реалізують їхні рішення через політичні або економічні обставини [6, с. 310].

Для подолання викликів та забезпечення належного захисту права на особистий захист міжнародна спільнота має:

Розробляти чіткі стандарти щодо цифрової приватності.

Посилювати міжнародний контроль за виконанням рішень.

Підтримувати розвиток національного законодавства у сфері захисту приватного життя.

Право на особистий захист є однією з ключових гарантій, які міжнародна спільнота зобов'язалася забезпечувати для кожної людини. Це право охоплює захист приватного життя, особистої інформації, недоторканності житла, а також захист від свавільного втручання у будь-які сфери особистого простору. Його значення постійно зростає в умовах сучасних викликів, пов'язаних із розвитком цифрових технологій, масовим стеженням, глобальними безпековими кризами та зростанням кількості

авторитарних режимів. Комітет ООН з прав людини та Європейський суд з прав людини відіграють вирішальну роль у захисті цього права. Практика обох органів демонструє важливість дотримання принципів законності, необхідності та пропорційності при втручанні держави у сферу приватного життя. Рішення цих інституцій створюють основи для розвитку національного законодавства та допомагають встановлювати стандарти, які є орієнтиром для міжнародної спільноти. У практиці Комітету ООН з прав людини найбільш актуальними залишаються справи, пов'язані з незаконним збором і використанням персональних даних, незаконним стеженням і свавільним втручанням у приватне життя. Його рішення спрямовані на захист індивідуальних прав, однак виклики, пов'язані з виконанням цих рішень у деяких країнах, залишаються серйозною проблемою. Європейський суд з прав людини у своїй практиці розробив низку принципів, які мають універсальний характер. Він встановив чіткі рамки для втручання держави у приватне життя, зокрема вимагаючи наявності законної мети та дотримання балансу між інтересами суспільства і правами людини. Водночас Суд адаптує свої підходи до сучасних реалій, зокрема зростання цифрових ризиків і посилення безпекових загроз.

Список використаних джерел

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: текст і коментарі. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 350 с.
2. Європейська конвенція про захист прав людини: текст і практика. Київ : Наукова думка, 2021. 400 с.
3. Коваль В. Міжнародне право та права людини. Харків : Право, 2020. 280 с.
4. Рішення Європейського суду з прав людини (збірник 2018–2022 рр.). Львів : Центр правових досліджень, 2023. 500 с.
5. Сміт Дж. Приватність і цифрові права у міжнародному праві. Лондон : Cambridge University Press, 2020. 320 с.
6. Браунлі І. Основи міжнародного публічного права. Оксфорд : Oxford University Press, 2021. 600 с.